
ATILLA ÇETİN, *Başbakanlık Arşivi Kılavuzu*, İstanbul 1979, 171 S.

Yeni ve Yakın Çağ tarihleri üzerinde çalışanlar, günümüzde Başbakanlık Arşivi diye tanınan eski Osmanlı Devleti Arşivi'nin değerini her zaman için takdir etmişler ve yararlanma yollarını aramışlardır. Bununla beraber tam olarak bilindiği söylenemez. Zira sayıları milyonlar ile ölçülen bu arşivdeki malzemenin henüz

tam bir envanteri tamamlanmamıştır. Elde tasnifi yapılmış olanların çağdaş yöntemlere göre uygulanmış olmaması, yararlanmaya büyük ölçüde engel meydana getirmektedir. Kötümser ifadeleri hemen değiştirip, kötü koşulları zamanla bertaraf edecek önlemlerin alındığı zaman zaman görülmektedir. Elimizde, arşivin çalışan yöneticilerinden A. Çetin'in bu kitabının bulunması, eksiklerimizi büyük ölçüde gidermektedir. Yedi bölüme ayrılan yapıta bir de giriş kısmı konmuştur. Arşivin tarihçesinin ve yapılan tasnif çalışmalarının özetlendiği bu bölümde, kısa fakat anlamlı bir not halinde, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına ait bir kısım eski belgelerin değerbilir bir tutumla bu arşive kazandırıldığı haberi bulunmaktadır. Bölümlerin büyük bir kısmı, eski arşiv müdürlerinden Midhat Sertoğlu'nun kitabına göre düzenlenmiştir. Bununla beraber 'Maliyeden Müdevver' adlı seri ile Yıldız arşivi hakkında daha geniş bilgi verilmektedir. İkinci bölümde, araştırmacıların yararlanmasına açık defterler hakkında bilgi verilmektedir. "Mühimme Defterleri" ve "Ecnebi Defterleri" diye en çok dikkati çeken serilerden sonra "Tapu - Tahrir Defterleri"nin de bir dökümü verilmiştir. Kanımca kitabın en aksak yönüdür. Zira, bu tasnif için hazırlanmış defterin başındaki bozuk ve düzensiz dizin herhangi bir kontrolden geçmeden kitaba alınmıştır. İlerdeki bir baskıda bu kısmın ya çıkarılması veya sıkı bir kontrolden geçmesi kaçınılmazdır. Kendi beyan ettiği gibi arşivin en değerli serilerinden biri sayılan bu tasnifi iyi tanıtmak, hepimizin görevidir. Ankara'da Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'ne "Kuyud-u Kadime" serisinde korunan bir miktar defter, bu serinin tamamlayıcısıdır. Hatta bazı defterler, İstanbul'da onlardan daha değerlidir. Dördüncü bölümde, yakınçağlar için sabırsızlıkla beklenmekle beraber araştırmacılara henüz kapalı tutulan tasnifler ismen tanıtılmaktadır. Beşinci bölümde, acele beklenen ve bitmesini beklediğimiz tasnif çalışmaları hakkında bilgi verilmektedir. Altıncı bölüm, memleketimizde bulunan diğer arşiv malzemesi hakkında sentetik bilgi verilmektedir. En başa haklı olarak Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi konmuştur. Birçok hallerde, devlet arşivine girmemiş malzemenin biriktiği bu arşivde, yıllardan beri sürdürülen çalışmaların bitirilmesi merakla beklenmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi hakkında kısa bir bilgiden sonra, Şer'i Mahkeme Sicilleri için özenli bilgiler verilmektedir. Siyasal tarihimiz kadar, uygarlık tarihimiz için anlatılması ve açıklanması olanaksız varsılıklarda belgeler içeren bu defterleri de tam olarak bildiğimizi söyleyemeyiz. Bu defterler üzerinde yapılan çalışmalara değinen A. Çetin, az sayıda kaydı ihmal etmekle birlikte, araştırmacılara büyük ölçüde yol gösterici olmaktadır. Arşiv malzemesi içeren kurumlar hakkında elde ettiği bilgilere göre kitabına yer veren A. Çetin, Cumhurbaşkanlığı Köşkünde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, Türk Tarih Kurumu'nda, İstanbul Üniversitesi'nde, arşiv malzemesinin bulunduğunu ilkeri baskılarda herhalde haber verecektir.

Atilla Çetin, yönetiminde bulunduğu bu arşive, kitabı ile güzel bir klavuz kazandırmış bulunuyor. Gerçi bilinen ve kullanılan malzemenin, elde bulunana göre çok küçük olduğunu bildirmesi, iyimserliğimizin yitirilmesine yol açmakla birlikte, sınırlı olanaklar içinde bile Türk arşivcilerin yararlı çalışmalar ortaya koyacaklarını muştulaması, yeni yayınları beklememize yol açmaktadır.